

*Gordana Ivković
Ivana Kardum
Nevia Marinović*

PREKID SPORTSKE KARIJERE I OBRAZOVANJE

1. UVOD

Sport je vezan s najbitnijim sferama života i to : obrazovnim sustavom, obitelj, mediji, religija, gospodarstvo, te kao i te institucije imaju svoj skup vrijednosti, vjerovanja i normi, te posredno ili neposredno utječe na život velikog broja članova društva. Okruženje i socijalna sredina direktno utječu na ponašanje i formiranje sportašica.

Vrhunski sport kao profesionalna djelatnost zahtijeva golemnu posvećenost (emotivnu i vremensku), te je u tome upravo i specifičnost jer u potpunosti određuje i zaokuplja pojedinca, pa mu izabrani sport postaje jedino socijalno okruženje njemu poznato (Stewart, C.; Taylor, J. 2000.)

Velika odricanja u kritičnoj dobi odrastanja specifično je kod košarkašica u najosjetljivijem razdoblju kada su trenažni zahtjevi na najvišoj razini (nerijetko kadetkinje i juniorke su uključene u sustav sportske pripreme i sudjelovanje na natjecanjima seniorske momčadi), te je zanemaren psihološki, sociološki i pedagoški pristup sportašici, odnosno najjednostavnije rečeno, humani pristup.

Uzroci prekida sportske karijere mogu biti različiti: starost, želja za slobodom, ozljeda, materijalni razlozi, daljnje obrazovanje i obitelj, te jednako tako i različite reakcije, okarakterizirane kao pozitivne i negativne.

Općenito su sportaši vrlo svjesni da njihova sportska karijera ima rok trajanja. Međutim, većinom se o tome razmišlja tek onda kad se to zaista i dogodi, te se sportaš mora prilagoditi na novonastalu situaciju što u većini slučajeva nije jednostavno.

Svjesnost o slojevitosti i težini položaja žena u društvu s gledišta zastupljenosti žena u upravljačkim i stručnim tijelima, pogotovo u sportu, je prisutna i nameće se svakim danom sve više. Pokrenuto je nekoliko programa u sklopu hrvatskog olimpijskog odbora, naziva „Komisija za skrb o ženama”. Zdravstvena skrb o ženama u sportu, osnivanje mreže koordinatorica u sportu na lokalnoj razini, obrazovanje sportašica, održavanje nacionalne konferencije o ženama u sportu te medijska prezentacija i prisutnost, glavne su smjernice djelovanja Komisije za skrb o ženama u sportu (2006.).

Iz toga je vidljivo da je problem prepoznat u samom korijenu i da je pokrenuta inicijativa vrlo važnog tijela kao što je Hrvatski olimpijski odbor (Caput-Jogunica, R. 2007.).

Trenažni i natjecateljski zahtjevi vrhunskih sportaša postaju sve veći i veći, rana specijalizacija (iako su istraživanja pokazala da rano forsiranje sportskih talenata nije dalo očekivane rezultate (Jukić i sur., 2007.), te velika odricanja karakteristična su za senzibilnu dob košarkašice, a njihov razvoj u kritičnoj fazi koje obuhvaća pubertet, traženje vlastitog ja, tjelesne promjene i hormonalni utjecaj treba i te kako respektirati.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada je istražiti uzroke preranog prekida uspješne sportske karijere košarkašica u Hrvatskoj. U ovom radu obuhvaćena su glavna područja i pitanja koja posredno ili neposredno utječu na rani prekid uspješne sportske karijere, kao što su obrazovanje, obitelj, materijalni razlozi, ozljeda, uloga trenera, estetski razlozi ili neki drugi razlozi. Posebno je obrađeno područje obrazovanja.

3. METODE ISTRAŽIVANJA

3.1. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika činile su 25 košarkašica u dobi od 18 do 27 godina. Bitno je napomenuti da se radi o uspješnim sportašicama, kadetskim, juniorskim i mlađe seniorskim reprezentativkama, te sportašicama koje su sudjelovale u seniorskoj momčadi igrajući prvu ligu. Sportska karijera im je trajala preko 10 godina, počinjale su u dobi od 7 do 12 godine, a prekidale sportsku karijeru u dobi od 19 do 22 godine.

3.2. Materijal i metodologija istraživanja

Razloge prekida uspješne sportske karijere košarkašica dobili su se putem anonimne ankete koja sadrži opće podatke, razloge prestanka, navedenih kao obrazovanje, obitelj, materijalni razlozi, ozljeda, uloga trenera i kluba, estetski razlozi ili nešto drugo. Anketa je koncipirana tako da na neka pitanja nudi odgovore na koje se moglo opredijeliti za više odgovora, neke treba nadopuniti, a jedan dio je rangiran (skala).

4. REZULTATI I DISKUSIJA

Tablica 1.

OPĆI PODACI	ponuđeni odgovori	broj odgovora	%
Godine starosti	20	1	4
	21	1	4
	22	3	12
	23	1	4
	24	1	4
	25	12	48
	26	4	16
	27	2	8
	28		
Rang natjecanja	Rang a	22	73,33
	Rang b	8	26,67
	Rang c	0	0
Ukupno		30	100
Reprezentacija	Rep. kad	17	62,96
	Rep. jun.	8	29,63
	Rep. ml. sen.	2	7,41
	Rep. sen.	0	0
Ukupno		27	100
Početak treniranja	7 – 9 god.	9	36
	10 – 12 god.	13	52
	13 – 15 god.	3	12
	druge god.	0	0
Ukupno		25	100
Odluku o prestanku	a	8	27,59
	b	8	27,59
	c	7	24,14
	d	2	6,9
	e	4	13,79
	f	0	0
Ukupno		29	100
Dob prestanka	17- 19 god.	8	32
	20 - 22	14	56
	23 - 25	3	12
	d	0	0
Ukupno		25	100

Opći podaci (Tablica 1.) pokazuje da uzorak ispitanica spada u kategoriju vrhunskih, s obzirom na to da su sve prošle državne selekcije s tim da 62,96% su kadetske reprezentativke, 29.63% juniorske reprezentativke, te 7.41% su mlađe seniorske reprezentativke, a njih 73.3% su igrale 1.seniorsku ligu. 88% ispitanica je prekinulo sportsku karijeru u dobi od 17 do 22 godine što spada u razdoblje specifičnog prijelaza u seniorsku kategoriju

Tablica 2.

RAZLOZI PRESTANKA	ponuđeni odgovori	broj odgovora	%
Prestala sam se baviti košarkom zbog	a	16	27,12
	b	3	5,08
	c	14	23,73
	d	5	8,47
	e	17	28,81
	f	4	6,78
Ukupno		59	100,00

Razlozi prekida sportske karijere (Tablica 2.) prikazuju da su najčešći razlozi: daljnje obrazovanje 27.2%, materijalni razlozi, u koje spada nevaloriziranost od strane kluba, grada, države i društva 23.73%, te trener, uprava kluba u koje spada neadekvatan tretman, neslaganje, nejednaki ciljevi i pritisak 28.81% .

Tablica 3.

OBRAZOVANJE I PREKID SPORTSKE KARIJERE	Ponuđeni odgovori	broj odgovora	%
Naišla sam na razumijevanje	A	15	44,12
	B	0	0,00
	C	17	50,00
	D	2	5,88
	E	0	0,00
Ukupno		34	100,00
Interes o daljnjem nastavku školovanja	A	7	19,44
	B	9	25,00
	C	1	2,78
	D	0	0,00
	E	19	52,78
	F	0	0,00

Ukupno		36	100,00
Mogućnost ostvarivanja paralelno vrhunske sportsku karijeru i adekvatno obrazovanje :	A	1	3,45
	B	15	51,72
	C	13	44,83
	D	0	0,00
Ukupno		29	100,00
Zapošljavanje u sportu ili nekoj drugoj djelatnosti	1	7	28,00
	2	15	60,00
	3	3	12,00
	4	0	0,00
	5	0	0,00
Ukupno		25	100,00

Odnos obrazovanja i prekida sportske karijere prikazan je u Tablici 3. gdje je većina ispitanica, 94% naišla na razumijevanje od strane učitelja, profesora, mentora ili ravnatelja i od strane obitelji, roditelja i prijatelja, 6% nije uopće naišlo na razumijevanje, a nit jedna ispitanica tj. 0% nije naišlo na razumijevanje od strane trenera i uprave kluba što je poražavajuća činjenica. 51.7% ispitanica smatra da ostvarivanje paralelne vrhunske sportske karijere i adekvatnog obrazovanje je moguća isključivo uz velika odricanja, a 44.83% da je moguće ako bi postojao model i program, odnosno mentor – učitelj koji se brine o učenju, rasporedu polaganja ispita, internet nastava i sportski razredi, što zajedno daje vrlo visok postotak - 96.53% ispitanica koje smatraju da je vrhunsku sportsku karijeru i adekvatno obrazovanje vrlo teško uskladiti. Vrlo značajan podatak s obzirom na to da je 52.78% ispitanica imalo u cilju i igrati i školovati se. Podatak koji govori u prilog neusklađenosti sportske karijere i adekvatnog obrazovanja je da više od 70% ispitanica studiraju na nekim od fakulteta (Filozofski fakultet u Zadru, Kineziološki fakultet u Zagrebu, Ekonomski fakultet u Zagrebu.....) a prekinule su sportsku karijeru.

5. ZAKLJUČAK

Mnogobrojni pozitivni učinci bavljenja sportom kao što su psihološki, sociološki i zdravstveni su dokazani i na sportašima i na sportašicama, te je velika šteta da veliki broj djece u adolescenciji prekida sportsku karijeru, odnosno u specifičnom prijelazu u seniorsku kategoriju. Neki stručnjaci (Sallis and Patric, 1996.) definiraju adolescente kao rizičnu skupinu jer je to karakterističan period u životu, gdje najčešće se donose drastične odluke, tako i u pogledu fizičke aktivnosti i bavljenja sportom.

Provedeno anketno istraživanje pokazalo je da postoji više razloga zašto sportašice prekidaju uspješnu sportsku karijeru.

Jedan od ključnih razloga, pokazalo je ovo istraživanje, je teško usklađivanje sportske karijere i adekvatnog obrazovanja košarkašica u Hrvatskoj. Sportašice su tijekom aktivnog bavljenja sportom bile zainteresirane za daljnji nastavak školovanja odnosno odlaska na studij i nastavka karijere. Istaknuta je potreba promicanja suradnje sportskih klubova i odgojno-obrazovnih ustanova, u svrhu usklađivanja školskih i sportskih obveza, kvalitativnih promjena u organizaciji obrazovnog procesa i izvođenja nastave. Tu se ističe važnost i potreba uvođenja učitelja-mentora i osposobljavanje sportašica za uporabu informacijskih i komunikacijskih tehnologija u učenju i podučavanju na svim razinama obrazovanja, a naročito u visokoškolskom obrazovanju. Nameće se razmišljanje o modelu organizacije sveučilišnih košarkaških ekipa, natjecanjima unutar regija, gdje bi košarkašice mogle adekvatno trenirati, natjecati se i redovito studirati.

6. LITERATURA

1. Anthrop, J.; Allison, M. T. (1983.). Role conflict and the high school female athlete. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 54, 104 – 111.
2. Caput-Jogunica, R. (2007.). Stavovi i interesi hrvatskih sportašica o ravnopravnosti i obrazovanju. U: Cvetnić, R. (ur.) Sportašica: od rezultata do karijere u športu. *Hrvatski olimpijski odbor i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa* RH. 39. – 46.
3. Dobosz, R.P. & 3.Beaty, L.A. (1999.). The relationship between athletic participation and high school students' leadership ability. *Adolescence*, 34 (133), 215 – 220.
4. Ignico, A.A. (1989.). *Development and verificatio of gender role stereotyping index for physical activities perceptual and Motor Skills*. 68, 1067 – 1075.
5. Jukić, I.; Milanović, D; Šinmek, S. (2007.). Kondicijski trening djece i mladih – razlozi i dokazi 5. *međunarodna konferencija Kondicijska priprema sportaša*. Zagreb 23 i 24 veljače 2007.
6. Kane, M.J. (1988.). *The female athletic role as a status determinant the social systems of high school adolescent*. *Adolescent*, 90, 253 – 264.
7. Sallis, J. F., & Patrick, K. (1994.). Physical activity guidelines for adolescents: U.S. Department of Health and Human Services. (1996.).
8. Sportski trening (2007.) Žene u sportu. S mreže skinuto 15. travnja 2009. s adrese : (<http://www.sportskitrening.hr/Clanci%20za%20download/zene%20u%20sportu.ppt#356,2>.)
9. Stewart, C.; Taylor, J.(2000.). Why female athletes quit. Implications for coach education. *Psyhical educator*, 57 (4) 170 – 188.